

թիւնը, անամուսնութիւնն Յիսուսի աշխարհ դալէն քիչ առաջ, չըէից կողմէ ընդունուած ծայրայեղ միջոցներ էին՝ կարենալ զերծ մնալու համար օտար ազդերու ապականարար ազդեցութենէն: Յիսուս, ինչպէս պիտի տեսնենք, առանձնակեցութիւն ու անամուսնութիւն չյանձնարարեց. միայն մկրտութիւնը պարտաւոր ըրաւ՝ անոր տալով Խորհուրդի վսեմ զբոշմը:

ԱՒԵՑԻՍ Ա. ՍՈՒՐԷՆԵՍԵ

ՅՕԳՈՒԱԾ ՎԵՅԵՐՈՐԴ

ՄԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՄԲԸ.—ՄԵՐ ԵՐԱԳԻՐԸ

Պսակ ծերոց՝ որդիք որդւոց, Պարծանք որդւոց հարք իւրեանց,

Որ եղիտ կին բարի՝ եղիտ շնորհս, եւ ընկալաւ յԱստուծոյ ուրախութիւն:

Զտունս եւ զստացուածս՝ բաժանեն հարք որդւոց իւրեանց, Բայց ի Տեառնէ պատշաճի կին առն.

ԱՌԱԿՔ ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԳԼ. ԺԷ. ԺԸ. ԵՒ ԺԹ.

Այս վասն որոյ գրեցէքն առ իս, բարւոք է մարդոյ ի կին մարդ չմերձեանալ: Բայց վասն պոռնկութեան, իւրաքանչիւր որ զիւր կին կալցի, եւ իւրաքանչիւր որ կին զիւր այր կալցի կնոջ՝ այր իւր զպարտսն հատուցէ, նոյնպէս եւ կինն՝ առն իւրում: Զի կին մարմնոյ իւրում ոչ իշխէ, այլ այրն, նոյնպէս եւ այրն իւրում մարմնոյ ոչ իշխէ, այլ կինն: Մի զրկէք զմիմեանս, բայց եթէ ինչ ի միաբանութենէ առ ժամանակ մի, զի աղօթից պարապիցէք, եւ դարձեալ ի նոյն դարձջիք, զի մի փորձեցէ զձեզ Սատանայ վասն անխառնութեան ձերոյ (*):

ԱՌ ԿՈՐՆԹԱՅԻՍ Ա. ԳԼ. Է. 1—6.

Երկարեցաւ մեր խօսքը. որովհետեւ Հ. Հասունի Վրդ. հրապարակ չէր եկած մի միայն քահանայից վերամուսնութեան հակառակելու համար: Աւելի վառւասէր երեցաւ իր ձգտումը:

(*).—«Որդ, այն բաներուն համար զոր դուք գրեցիք ինձ, աղէկ է մարդուս որ կնկան չմօտենայ: Բայց պոռնկութիւնը (խափանելու) համար, ամէն մարդ թող իր կինն ունենայ, եւ ամէն կին իր էրեկն ունենայ, էրեկը թող իր պարտքը վճարէ իր կնկան, նոյնպէս կինն ալ իր պարտքը վճարէ իր էրկան: Կինն իր մարմնոյն չիշխեր, հասցաւ էրեկը կ'իշխէ. նմանապէս, այրն իր մարմնոյն չիշխեր, այլ իր կինը կ'իշխէ: Մէկզմէկ մի զրկէք, եթէ ոչ միաբանութեամբ առնն մը աղօթքի պարապելու համար, եւ նորէն իրարու դարձէք, որ Սատանան ձեզ չփորձէ ձեր անժուժկալութեան համար:»

Մէկ քարով երկու թռչուն զարնել ուզեց, և յառաջ անցաւ
 փարկաբեկ ընելու և իբր «զեղծում» նշաւակելու նոյն իսկ ա-
 մուսնաւոր քահանայութիւնն Արեւելեան եկեղեցւոյ: Այս նպա-
 տակաւ, պաշտպանեց ամուրիկիւղերի դրութիւնը, և Յիսուսաւանդ
 կամ Առաքելահիմն շնորհ մը կարծեց վերագրել անոր: «Նեա
 շինեց ամէն փայտի կտորէ»¹ Il a fait flèche de tout bois, և զմեզ
 յաղթահարելու եռանդաւորն փորձին մէջ, խնդրոյ նիւթ ըրաւ
 նոյն իսկ Յիսուսի Քրիստոսի Տեառն մերոյ ամուրի վիճակը, իբր
 թէ հնար ըլլար տարբեր վիճակ մը երևակայել Աստուածորդւոյն
 համար, ինչպէս ցոյց տուինք արդէն, ի պատասխանի անհարկի
 ձեռնարկութեան ընդդիմաբան Վարդապետին: Եւ զինք համո-
 զելու համար թէ աւելորդ է Յիսուսաւանդ շնորհ փնտռել ա-
 մուրիութեան վրայ, ցոյց տուինք նոյն դադափարին երևումը
 Յիսուսէն դարերով առաջ դոյութիւն ունեցող կրօնային ու
 իմաստասիրական դրութիւններու մէջ, յորմէ հետեցուցինք թէ
 ամուսնութենէ խորշիլ, ամուրի կենալ, կին չօրել, զաւակներ
 չուզել, աշխարհէ փախչիլ, մեկուսի կեանքին փարիլ, աշխարհի
 մէջ լիշա և չարիք միայն տեսնել, ինքզինք հայեցողութեան
 տալ, և դործօն կեանքն արհամարհել՝ մարդկային մտքի շեղում
 մ'է, մարդկային բնաւորութեան վրիպում մ'է, Աստուածապարգև
 կեանքի աղբատիկ, խեղճուկ ըմբռնում մ'է, որ Յիսուսէն առաջ
 ալ կար, ետքն ալ պիտի ըլլար, իբր հոգեկան հիւանդագին
 վիճակ մը, և ո՛չ թէ իբր առաքինութեան դործ. որովհետեւ
 առաքինութիւնն արդիւնարար է, բարեգործ է, շինիչ է, սփռիւիչ
 է, նպաստամատոյց է մարդկային բարօրութեան, մինչ մարմինն
 ուրանալուն, աշխարհն ատելուն և Աստուծոյ պարգևած բա-
 րիքներն անգոռնելուն, և շնորհած կարողութիւնները բթացնե-
 լուն ու փճացնելուն մէջ ընաւ առաքինութիւն՝ չկայ, արդիւ-
 նաւոր, բարեւոր, շինիչ, սփռիւիչ արարք չկայ, այլ լոկ ուրա-
 ցում մը կայ, ժխտում մը կայ, որ հաճելի չի կրնար ըլլալ
 Տիեզերաց Արարչին, ինչպէս և Յիսուս Փրկչին, որ ինքզինք զոհեց
 նոր կեանք պարգևելու համար Մարդկութեան, և ո՛չ թէ կեանքն
 ուրանալու համար, չոր-գլուխ ամուրիութեան դրութեամբ մը
 Մարդկութիւնն անհետ անհետ կորսնցնելու վերջացնելու համար:

Ո՛չ. Քրիստոնէութիւնը մենութեան, միայնութեան, մի-
 անձնութեան, հզնութեան կրօն մը չէնք դաւանիր մեք: Քրիս-
 տոնէութեան երկնային հիմնադրութեան խեղաթիւրումն է,
 կ'ըսենք մեք, ձեւել, կտրել, յարմարցնել զայն նոր իմն պուտ-
 տայական կադապարի մը վրայ: Ո՛չ միլիոնաւոր Պուտտայական-
 ներն իրենց ներուանայով, ո՛չ ալ քանի մը հազար եռնեաններն

իրենց անվերջ մաքրացումներով, ո՛չ իսկ գաղափարական, վերացական, երազաաւես անուշիկ Պղատոնականներն իրենց եթերային, մշուշային տեղականներով, կրնան, կ'ըսենք մեք, մտաւոր առաջնորդներն ըլլալ արդի Քրիստոնէութեան, որչափ ևս իրենց տեսակ մը միտախրական սկզբունքներով ու իրենց անձնուրաց աշխարհայեցութեամբ հրապուրած տողորած ըլլային առաջին դարերու կարգ մը Ս. Հայրերն իրենց ճգնապէր միամտութեան մէջ: Մեզ համար, Քրիստոնէութիւնն աւելի բարձր նշանաբան մ'ունի:—Սննդիւ գործնական կեանքի կանոն մ'է, կրօն մ'է գործող շինող, վերածնող, հաստատող, աշխուսեցնող, հոգին զօրացնող, մեր անձին, մեր նմաններուն և համօրէն համայնքին բարօրութեան համար յօդուա ի կիր արկանող բոլոր այն հոգեկան ու ֆիզիքական ոյժերը զոր Տէրը պարգևեց է մեզ:

Քրիստոնէութիւնը գործնական հաւատքի կրօնը կ'աւանդէ մեր. —հաւատք՝ գործերով ապացուցուած, գործնական կեանքի մէջ ճշմարտուած: Հետևապէս, կ'մերժենք ամուրիութիւնը, ճգնութիւնը, և աշխարհուրացութիւնն իբր ժխտական և ոչ-գործնական կրօն մը, որ օտար է Քրիստոնէութեան ոգւոյն: «Քի՞նչ օգուտ իցե, երբա՛րք իմ, եթէ ասիցե ոք հաւաստ ունել եւ գործս ոչ ունիցի. միքե կարիցե՞ն հաւասքն ասրեցուցանել զնա: եթէ եղբայր ոք կամ քոյր իցեն մերկ կամ կարօտալ աւուրն կերակրոյ, ասիցե ոք ի ձեցեց ցնոսս «Ներայք խաղաղութեամբ, ջեռարուք (սափցեք) եւ յագեցարուք (կոտորեցեք)», եւ խաղաղ ոչ նոցա զպէսս մարմնոյն, զի՞նչ օգուտ իցե: Սայնպէս եւ հաւասք երե գործս ոչ ունիցին, մեռեալ են առանձինն: . . . Կամի՞ս զիսել, ո՛վ մարդ սնոսի, զի հաւասք առանց գործոց դատարկ են:» (Թուղթ Ընդհանրական Սրբոյ Առաքելոյն Յակովբայ, Գլխ. Բ. 1):

Հ. Հացունի Վրդ. ի՞նչ խեղճ է «Առաքելապետը»: Բայց Ո. Պետրոս Առաքելալ յոյժ գործնական Քրիստոնէայ մը հանդիսացաւ: Իր բովանդակ առաքելութիւնը գործնական ոգիով առլի է: Իր քով ո՛չ ամուրիութիւն կայ, ո՛չ կնախոգութիւն, ո՛չ ալ ճգնութիւն կամ աշխարհատեցութիւն: Ինք համակ շարժում, գործ է ի ծառայութեան Տեսուն: Իրմէ ունինք երկու պատուական Թուղթեր, և երկուքին մէջ ալ ամուրիութեան ի նպաստ բան մը չկայ, թէև մաքուր կեանքի համար ընտիր խօսքեր կան, և գեղեցիկ պատուէրներ ամուսնական կեանքին նկատմամբ:

«Նմանապէս, կիներն հնազանդ ըլլան իրենց էրկներուն, որ եթէ ոմանք խօսքին հնազանդ չըլլան ալ, առանց խօսքի շահուին կիներուն վարմունքովը, տեսնելով ձեր երկիրդած պարկեշտ վարմունքը, Իրենց

զարդարանքը չըլլայ զրաէն մագերու հիւսուածքներով եւ ոսկիներու շարքերով կամ շքեղ հանդերձներ հագնելով. հապա սրտին ծածուկ մարդն անեղծութիւնով հեզ ու հանդարտ հոգիին վարդը թող ըլլայ. որ յոյժ պատուական է Աստուծոյ առջեւ. Որովհետեւ ժամանակաւ սուրբ կիները. որք իրենց յոյսն Աստուծոյ վրայ դրած էին. իրենց անձն այսպէս կ'դարձարէին. իրենց այրերուն հնազանդ ըլլալով. ինչպէս որ Սառա հնազանդ էր Աբրահամին. եւ զանկա Տէր կ'կոչէր. որ դուք բարեգործ ըլլալով. եւ երկիւղ չկրելով. անոր զաւակները կ'ըլլար.

«Նմանապէս. էրիկներն իմաստութեամբ բնական անոնց հետ. տկար անօթի պէս պատիւ տալով կիներուն. իբրեւ կենաց շնորհէն ժառանգակիցներ. որ ձեր աղօթքներուն արգելք չըլլան» (*).

Սա գոհար քացաւորութիւնը, իբրեւ սկար անօթոյ՝ առնիցենց պատիւ կանանց. կ'ցուցնէ թէ Ս. Պետրոսի քով ո՛ր աստիճան զարգացած էր աղնիւ կնամեծար զգացումը: Ո՛ւր կայ Պետրոս Առաքելոյն մօտ կնամերժ, կնատեաց, կնաթող, կամ ամուրիութեան ջատագով չոր սիրտը:

Պատուենք ուրեմն ամուսնութիւնը, և շնորհակալ ըլլանք որ Քրիստոնեայ եկեղեցին իր Ս. Խորհուրդներուն մէջ դասեց է զայն, աւելի ևս սրբացնելու համար, աւելի ևս մաքուր, նուիրական, հանդիսաւոր և պարտաւորիչ հանդիսացնելու համար ամուսնական դաշինքը: Շնորհակալ ըլլանք նաեւ որ մեր սիրելի մայրենի եկեղեցին ցայսօր պահպաններ է ամուսնաւոր կղերի դրութիւնը, չընկրկելով Արեւմտեան եկեղեցւոյ կաղմէ ի գործ դրուած ճնշումին առջեւ, որ իրեն կարգ մը լատինականութիւններ ընդունել տուած էր եկեղեցւոյ ուրիշ կարգ ու սարքերու մէջ:

Մեր ծրագիրն է ուրեմն զարգացնել ամուսնաւոր եկեղեցականութիւնը: Քանի որ ունինք այս պատուական սերմը, մշակենք, տաքածենք, զօրացնենք զայն, մինչեւ որ տայ Քրիստոնեայ համայնքին արդի վիճակին մէջ ալ իրմէ սպասուած բոլոր բարեբար պտուղը: Առաջին դարերուն մէջ ամուսնաւոր կղերէն եպիսկոպոսներ կային: Իրաւ է որ ամուրի կղերն հետզհետէ զօրացաւ եկեղեցւոյ մէջ, և ամէն վառք, պատիւ, պաշտօն և իշխանութիւն իրեն սեփականեց: Բայց ի՞նչ արգելք կայ մեզ, Հայ եկեղեցւոյ զաւակներուս, դառնալու այս մասին առաջուան դարերուն պարզութեան. անխտրութեան ու ողջամիտ Քրիստոնէութեան: Այն ատեն հոգեւորականին ամուսնաւոր կամ ամուրի վիճակը ծանր խնդիր մը չէր: Իր արժանիքին, իր սրբութեան կ'նայուէր: Եւ քահանան որ ամուսնաւոր էր՝ կա-

(*) . — Ա. Թուղթ Պետրոսի. Գլխ. Գ. 1—3.

տարեալ եկեղեցական էր արդէն, ձեռնադրութեան ամբողջ շնորհը կ'իրէր իրեն վրայ, քանի որ կ'պատարագէր, և ամէն հոգեւոր մատակարարութիւն կ'կատարէր, ինչպէս կ'կատարէցայսօր:

Մեր տեսութեամբ, եկեղեցականին ամուրի կամ ամուսնաւոր ըլլալն իր կամքին աւ իր վիճակին, իր պարագային պէտք է թողուի, այն սկզբունքով թէ Ամուսնութիւնը սրբացած վիճակ մ'է, և ինքն իսկ Խորհուրդ եկեղեցւոյ ըլլալով, ո՛չ մէկ հոգեւոր շնորհի գէմ արգելք կրնայ կազմել: Ուստի, եկեղեցականութեան թեկնածուին բարոյական, հոգեւորական ու իմացական հանգամանքները միայն ի նկատ առնել կ'ըսուէ: Իր կին ունենալը, կամ չունենալը. պէտք չէ որ իր յառաջդիմութեան կամ յետադիմութեան պատճառ մը համարուի: Վերջապէս, տեսանք որ Յիսուս այնպիսի պատուէր մը չէ տուած որ ամուրիները միայն ծառայեն Կենաց Բանին ծաւալման, և եթէ կին ունին, թողուն զանոնք: Որ կարողն է ցարցի Տէրունական խօսք մը կայ, բայց տեսանք որ ամուրիութեան վիճակին համար է, ո՛չ թէ եկեղեցական պաշտօնավարութեան համար: Ինչ որ ընդունելի էր Քրիստոնէութեան առաջին դարերուն մէջ, թող նոյնը շարունակուի, կամ վերահաստատուի: Ահա լաւագոյն ծրագրերը, մեր խոնարհ կարծիքով: Ամուսնութիւնը կամ ամուրիութիւնը գեր մը չկատարէ հոգեւորականին կեանքին մէջ, ո՛չ այս ո՛չ այն կերպով: Խոստովանահայրերն անշուշտ ամուսնաւոր կղերէն ըլլան, բայց ամուսնաւոր կղերը չմ'նայ մի միայն խոստովանահօր պայմանին մէջ, այլ կարենայ ըարձրանալ Առաջնորդութեան և Եպիսկոպոսութեան, քանի որ Եպիսկոպոսն ուրիշ մէկը չէ բայց եթէ քահանաներուն մեծը, ինքն ևս քահանայութենէն առաջ եկած և քանի որ ունինք որոշ վկայութիւն թէ առաջին դարերու շատ մը Եպիսկոպոսներ տակաւին իրենց կլինեցուն հետ կ'ապրէին:

Եթէ ծառն իր պտուղէն կ'ճանչուի, արգար է որ ամուսնաւոր կղերն ալ իր արդիւնքէն չափուի: Հ. Հացունի Վրդ. չե՞ ճանչնար ամուսնաւոր կղերն երբ գրչին ծայրովը մէկգի կ'ընէ զայն իբրև շուկայիկ մարդոց խումբ մը: Իր այս դիտողութեան անիրաւութիւնն արդէն ի վեր հանեցինք: Բայց միթէ ամուսնաւոր կղեր մեր մէջ միայն կայ: Միթէ ներելի է անտես ընել Արևմտեան և Արևելեան եկեղեցիներուն սահմաններէն դուրս կատարուող քրիստոնէական գործն ալ: Հ. Հացունի Վրդ. հարկաւ գիտէ որ Քրէստոնէութեան մեծագոյն մասն այսօր կ'գտնուի Հռոմի եկեղեցւոյն շրջանակէն դուրս: Որչափ ալ կրօնային վար-

դապետութեանց մասին համամիտ չգտնուի, դիտէ որ Անկլի-
քականներուն ու Աւետարանականներուն մէջ հոգեւորականնե-
րուն իրենց կամքին թողուած է ամուրի կամ ամուսնացած
ըլլալը, աստիճանի բարձրացում վայելելու համար ամուսնաւոր
վիճակն ամենեւին արդելք չէ, և նախապատիւ են անոնք մա-
նաւանդ որ կին և զաւակներ ունին. միթէ տոնք կին և
զաւակներ ունենալն արգելք կ'սեպեն իրենց հոգևոր պաշ-
տօնին: Միթէ ընտանեք ունենալով դժուարութիւն կ'կրեն
տեղափոխութեան: Միթէ չե՞ն երթար ուր որ զիրենք կոչէ
պարտաւորութեան ձայնը: Միթէ անոնց խնամքին յանձնուած
Քրիստոնեաները կրօնային սնունդ չե՞ն ստանար, միթէ անոնց
մէջ խեղճերը չե՞ն միւրթարուիր եկեղեցւոյ պաշտօնէին ձեռամբ,
հիւանդներն այցելութիւն չե՞ն ընդունիր, և նոր սերունդը միթէ
Քրիստոնէութեան մէջ չի՞ կրթուիր եկեղեցւոյ պաշտօնէին ձեռ-
քին տակ ուղղապէս, և թէպէտ իրենց հասկցած ձևով, բայց
Կաթոլիկներէ և ուրիշ Քրիստոնեաներէ ոչ նուազ կանոնաւո-
րութեամբ, պարտաւորութեամբ և ջերմեանդութեամբ ամենքն
ալ չե՞ն պարապիր իրենց կրօնային պարտաւորութիւններուն:
Ուրկէ՞ կ'առնէ ուրեմն Հ. Հացունի թէ ամուրի կղերը միայն
կրնայ պարտաճանաչ, կարգապահ, անձնուէր և գործունեայ
ըլլալ:

* * * Պալով քահանաներուն վերամուսնութեան, որ սկըզ-
բնապատճառն եղաւ այս վիճարանութեան, ստոյգ է որ առկա
համադրային հոգևոր հարց մը չէ Ամուսնալուծման պէս. որով-
հետեւ քահանաներուն մէջ արդէն փոքրամասն են այլի մ'նա-
ցողները, և այն այլինեւուն մէջ ալ փոքրամասն են անոնք որ
վերստին ամուսնանալու տարիքն ու պէտքն ունենան հաւա-
սարապէս: Թերեւ տմբողջ Թուրքիոյ մէջ 10 քահանայ չգտնուին
որք իրաւցնէ զրկուած ըլլան՝ վերամուսնութեան անհնարու-
թեան պատճառաւ: Սա ևս ստոյգ է որ աշխարհականներուն
մէջ իսկ իրենց առաջին կնոջ յիշատակը չյարգելով կրկին ան-
գամ ամուսնացողներ, մանաւանդ երբ կ'աճապարեն, լաւ
տպաւորութիւն չեն թողուր ընդհանրապէս: Ո՛րչափ աւելի երբ
քահանաներն ըլլան որք աճապարեն թաղել իրենց երէցկնոջ
յիշատակը. — այն կնոջ որ իր էրկը քահանայ տեսնելու համար
բացառիկ զոհողութիւններ կրած էր, կարգ մը աշխարհային
վայելքները և պերճանքներէ ինքզինք զրկելով, իրր երէցկին
աւելի ծանրաբարոյ կեանք մը, աւելի լուրջ կաց ու նիստ մ'ու-
նենալու համար:

Եթէ մեր, մեր մասին, քահանայից վերամուսնութեան լ

Նպաստ կ'ընդունէր, այն ընդհանուր սկզբունքին հետեւութեամբ է թէ եկեղեցականին ամուսնական վիճակն առնչութիւն ունենալու չէ իր հոգեւոր պաշտաման հետ: Եկեղեցականին ամուսնական վիճակին չմիջամտենք: Պահանջներ միայն որ իր կեանքն ու իրեններու կեանքը մաքուր, պարկեշտ, պատուաբեր ըլլան: Եթէ մաքուր, պարկեշտ ու պատուաբեր կրնայ ըլլալ և մնալ ամուսնութեան մէջ, թո՛ղ ամուսին մնայ, միայն թէ խստովանանք չկարենայ լսել, և ընտանեկներու մէջ ազատ ելեմուտ չունենայ: Իսկ եթէ իր Ֆիզիքականը, իր խառնուածքը չեն ներեր ամուսին կամ այլի մնալուն, թո՛ղ կտրուի, կամ երկրորդ անգամ կտրուի, որպէս զի Սատանային փորձութեան մէջ չլինայ, և ետքը չեւնէ եկեղեցիին կանոնը մեղադրելու: Վերջապէս, թէպէտ մեր նախնի Ս. Հարք չեն ընդունած քահանայից վերամուսնութիւնը, քայց այս խնդրն սկզբունքի նոյն գիտարութեամբ չի ներկայանար մեզ ինչպէս կ'ներկայանայ Հռոմայ եկեղեցւոյն, որ ամուսնաւոր կղերի դրութիւնը բնաւ չի ճանչնար, մինչ մեք կ'ճանչնանք ու կը պահենք, և քահանան ի մեզ կ'մանէ իր սուրբ կարգին մէջ այն թէութեամբ թէ պիտի կարենայ շարունակել իր ամուսնաւոր կեանքը: Անշուշտ, գիտէ նաեւ թէ այլի կրնայ մնալ: Բայց այս գիտակցութիւնն համազօր չէ ամուսնութեան ուխտի մը զոր ինք կրած չէ, մինչգեւ կրած է ամուսնի կղերը:

Վճռական չենք նկատեր նաեւ այն փաստը թէ վերամուսնութեան արտօնուող քահանայք կրնան սիրահարութեամբ պարապել, զոր այն ատեն թոյլատրել պէտք կ'ըլլայ, հակառակ վայելչութեան ու պատկառանքին հոգեւորական սքեմին: Բայց եթէ վերամուսնութեան թոյլ տալով քահանան աշխարհականի պէս սիրահարութիւններով կրնայ զբաղել, տեղի չկայ միթէ վախճալու որ մի՞ գուցէ այնքան եռանդուն մէկն անպատշաճ կնապաշտութեամբ զբաղի, երբ օրինաւոր պատկի մը թոյլտուութիւնը զլացուի իրեն:

Այսուհանդերձ, կ'իրկնենք թէ ոսկիա այնքան օտարաշունչ կան խնդիր մը չէ, քանի որ մեր եկեղեցին ուրիշ կարեւոր կէտի մը մէջ ալ տարբեր կ'վարուի բաղդատմամբ լատին եկեղեցւոյ, թոյլատրելով որ վերամուսնութեան պէտք ունեցող քահանան թողու իր սքեմն և իբր պարզ աշխարհական երկրորդ ամուսնութիւն կնքէ օրինաւոր պրակով, մինչ Հռոմայ եկեղեցին Չեղիտ կ'նկատէ կղերականին կնքած ամուսնութիւնը, կղերական վիճակէ հրաժարելէն ետքն ալ: Հռոմայ եկեղեցին ամուսնութեան մէջ կ'ճանչնայ Արգելիչ արգելի եւ Նոյնի արգելի: Նոյնի արգելի

այն է որ կնքուած ամուսնութիւնն իսկ չեղեալ կ'նկատուի, և ճիշտ այս խտտագոյն արգելքին ենթարկուած կ'մնայ կղերականին իր սքեմը ձգելէն ետքը կնքած ամուսնութիւնը: Մեր եկեղեցին այսչափ խիստ չէ, ինչպէս երեցաւ Կրօնական ժողովոյ պատասխանագրէն և Լոյսի մէջ Տ. Բաբգէն Ծ. Վ. ի սոյն այս խնդրոյ վրայ դրած վերջին յօդուածէն:

Ուրիշ պատճառ մը քահանայից վերամուսնութեան ի նպաստ կարծիք յայնտելու՝ ըստ մեզ՝ սա է որ Հայ եկեղեցւոյ շահը կ'պահանջէ բարւոքել, բարձրացնել և նախանձելի ցուցնել ամուսնաւոր քահանայից վիճակը, որպէս զի արժանաւոր անձինք աւելի յօժարին քահանայական ասպարէզն ընդգրկելու: Այնպիսիք գուցէ չհամարձակին այսօր, գիտնալով որ երիտասարդութեան մէջ կրնան կորսնցնել իրենց կինը, և յետոյ խեղճ կը մնան: Անշուշտ, երկրորդ ամուսնութիւնն ընտանեկան ամէն ցաւի դարման չէ, և երբեմն ինքն իսկ նոր ցաւ մը կ'աւելցնէ ընտանեկան շրջանակի մէջ: Բայց այս խնդիր մէն մի ընտանիքի և մէն մի այլ մարդու համար տարբեր երեւոյթի տակ կրնայ ներկայանալ: Ինչո՞ւ համար ամէն դուռ մեր ձեռքով գոցենք կանխաւ: Եթէ երիտասարդ քահանայ մը խնամուելիք պղտիկ տղաք ունի, և հոգացող մը չունի, և կ'զգայ թէ նոր միութեամբ մը միայն երջանիկ կրնայ ըլլալ, և աւելի մաքուր խղճով ու ազատ մտքով պարտալի իր հոգեւոր պարտաւորութիւններուն, ինչո՞ւ համար կանխաւ պատ քաշենք իրեն առջև, և զինք մղենք ապօրէն յարաբերութիւններու կամ անվերջ մաքառումներու իր խղճին հետ: Դիւրին է ըսել թէ հրաժարի իր սքեմէն, իր կեանքի ասպարէզէն, և նոր դիւրք, ապրուոտի նոր կերպ ու միջոց չինէ իրեն: Քահանայից վերամուսնութեան նոր կանոն մը չհաստատուի, հոգ չէ, բայց դո՞նէ օրուան Ս. Հայրապետը թոյլտուութեան բացառիկ իշխանութիւն մը պէտք չէ՞ միթէ ունենայ, ծայրայեղ պարագաներու մէջ ինքնին ելք մը տալու համար, իբր բացառութիւն մը որ չի կրնար կանոն կազմել:

Այսչափ ինչ է աւասիկ մեր համեստ թելադրութիւնը քահանայից վերամուսնութեան վրայ, որ, կ'ընկնենք, մեզ համար այնքան խորունկ նշանակութիւն չէր ստանար, եթէ չ. Հացունի Վրդ. առիթէն օգտուած չըլլար, խնդրոյ տակ ձգելու համար նոյն իսկ Հայ եկեղեցւոյ ամուսնաւոր քահանայութեան դրու-
թիւնը, իբր գեղծում ցոյց տալով դայն:

ԲԻԻԶԱՆԴ ԲԵՋԱՆ

